

T.C.
SAYIŞTAY BAŞKANLIĞI

2023 YILI
**KAMU İŞLETMELERİ
GENEL RAPORU**

Aralık 2024

T.C. SAYIŞTAY BAŞKANLIĞI

2023 YILI

**KAMU İŞLETMELERİ
GENEL RAPORU**

Aralık 2024

Kamu İşletmeleri 2023 yılı Genel Raporu, 6085 sayılı Sayıştay Kanunu'nun 43'üncü maddesi gereği hazırlanarak, Rapor Değerlendirme Kurulunun 25.12.2024 tarihli ve 674/1 sayılı kararıyla kabul edilmiştir.

İÇİNDEKİLER

1. GENEL ÇERÇEVE	1
1.1 Raporun Amacı	1
1.2. Raporun Hazırlanma Yöntemi ve Kapsamı	2
2. KAMU İŞLETMELERİ HAKKINDA GENEL BİLGİ	3
2.1. Kamu İşletmeciliğinin Tarihi Gelişimi	3
2.2. Rapor Kapsamındaki Kamu İşletmeleriyle İlgili Gelişmeler	7
2.3. Kamu İşletmelerinin Tasnifi.....	8
3. KAMU İŞLETMELERİNİN FAALİYETLERİ	11
3.1. Kamu İşletmeleri Faaliyetlerine İlişkin Genel Bilgiler	11
3.2. İstihdam	12
3.3. Alımlar	13
3.4. Yatırımlar	15
3.5. Bağlı Şirket/Ortaklık ve İştirakler	16
EK: KAMU İŞLETMELERİ LİSTESİ VE İŞLETMELERE İLİŞKİN BİLGİLER.....	19

KISALTMALAR

BOTAŞ	: Boru Hatları ile Petrol Taşıma Anonim Şirketi
DMO	: Devlet Malzeme Ofisi
EÜAŞ	: Elektrik Üretim Anonim Şirketi
İDT	: İktisadi Devlet Teşekkülü
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
KİK	: Kamu İktisadi Kuruluşu
KİT	: Kamu İktisadi Teşebbüsü
MKE	: Makine ve Kimya Endüstrisi
OVP	: Orta Vadeli Program
PTT	: Posta ve Telgraf Teşkilatı
SADES	: Sağlık ve Sağlık Turizmi Destek Hizmetleri Anonim Şirketi
SEKA	: Türkiye Selüloz ve Kâğıt Fabrikaları İşletmesi
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TCDD	: Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları
TÜNAŞ	: Türkiye Nükleer Enerji Anonim Şirketi
TTK	: Türkiye Taşkömürü Kurumu
USHAŞ	: Uluslararası Sağlık Hizmetleri Anonim Şirketi

1. GENEL ÇERÇEVE

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 165'inci maddesi uyarınca, sermayesinin yarısından fazlası doğrudan doğruya veya dolaylı olarak Devlete ait olan kamu idareleri ve bağlı ortaklıklarının Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) tarafından denetlenmesine ilişkin esaslar 3346 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri ile Fonların Türkiye Büyük Millet Meclisince Denetlenmesinin Düzenlenmesi Hakkında Kanun ile düzenlenmekte olup bu kapsamda TBMM tarafından yapılan denetimlerde, 6085 sayılı Sayıştay Kanunu çerçevesinde yürütülen denetimler sonucu hazırlanan raporlar esas alınmaktadır.

Bu doğrultuda Sayıştay tarafından yürütülen kamu işletmeleri denetimlerinde;

✓ Kamu işletmesinin hesap ve işlemleri ile mali rapor ve tablolarının, mali raporlama standartları doğrultusunda denetlenen kamu idaresinin mali durumunu ve faaliyet sonuçlarını tüm önemli yönleriyle doğru ve güvenilir bir biçimde gösterip göstermediği hakkında denetim görüşü oluşturulması,

✓ Kamu işletmesinin gelir, gider, mal hesapları ile diğer hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygun olup olmadığının tespit edilmesi,

✓ Kamu işletmesinin kuruluş amaçlarına ulaşması için faaliyetlerinin mevzuata, kalkınma planına ve planın uygulama programlarına uygunluğunun tespit edilmesi,

✓ Mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin değerlendirilmesi

amaçlanmaktadır.

1.1 Raporun Amacı

Kamu İşletmeleri Raporları ve Genel Raporu ile kamu işletmelerinin faaliyet sonuçları hakkında kamuoyuna güvenilir ve yeterli bilgi sunulması, kamu işletmelerinin mali yönetiminin hukuka uygun olarak yürütülmesi ve kamu kaynaklarının korunması, hesap verme sorumluluğu ile mali saydamlığın yerleştirilmesi ve yaygınlaştırılması amaçlanmaktadır.

Kamu İşletmeleri Genel Raporu, 6085 sayılı Sayıştay Kanunu'nun 43'üncü maddesi gereğince denetlenen kamu işletmelerinin yıllık faaliyet sonuçları hakkında kamuoyunu bilgilendirmek amacıyla her yıl hazırlanmaktadır.

1.2. Raporun Hazırlanma Yöntemi ve Kapsamı

Kamu İşletmeleri Genel Raporu, denetim grup başkanlıkları tarafından hazırlanan kamu işletmeleri yıllık raporlarında yer alan veriler ile Raporda yer verilmesi uygun görülen diğer hususlar çerçevesinde hazırlanmaktadır.

Rapor Değerlendirme Kurulu tarafından izleyen yılın sonuna kadar son şekli verilen Kamu İşletmeleri Genel Raporu, Başkanlık tarafından yayımlanmaktadır.

Rapor kapsamında kamu işletmeleri; hukuki yapıları, nitelikleri ve işleyişleri dikkate alınarak “Kamu İktisadi Teşebbüsleri”, “Özelleştirme Kapsam ve Programındaki Kuruluşlar”, “Finansal Kuruluşlar” ve “Diğer Kuruluşlar” olarak tasnif edilmekte ve yıllık faaliyetlerine ilişkin değerlendirmeler bu doğrultuda yapılmaktadır.

Sayıştay tarafından kamu işletmeleri ile ilgili olarak 2023 yılında 102 adet rapor hazırlanmıştır.

2. KAMU İŞLETMELERİ HAKKINDA GENEL BİLGİ

2.1. Kamu İşletmeciliğinin Tarihi Gelişimi

“Kamu işletmesi” kavramı ülkeden ülkeye değişmekle birlikte, genel olarak kamusal kaynakları kullanmak suretiyle ekonomik alanda faaliyet gösteren kamu kuruluşlarını ifade etmektedir.

Ülkemizde kamu işletmeleri ile ilgili olarak ilk genel tanım, 17.06.1938 tarihli ve 3460 sayılı Sermayesinin Tamamı Devlet Tarafından Verilmek Suretiyle Kurulan İktisadi Teşekküllerin Teşkilatıyla İdare ve Murakabeleri Hakkındaki Kanun’da yer almıştır. İlgili Kanun’da, sermayesinin tamamı devlete ait olan ve kendi kanunlarında bu Kanun’a tabi oldukları belirtilen, tüzel kişiliği haiz, idarî ve malî yönden özerk ve sorumluluğu sermayeleri ile sınırlı kuruluşlar “İktisadi Devlet Teşekkülü” (İDT) olarak tanımlanmıştır.

1961 Anayasası’nın 127’nci maddesinde, “*Kamu iktisadi teşebbüslerinin Türkiye Büyük Millet Meclisi’nce denetlenmesi kanunla düzenlenir.*” denilmek suretiyle ilk kez “Kamu İktisadi Teşebbüsleri” kavramı yer almasına karşılık, kavramın tanımı yapılmamıştır.

1982 Anayasası’nda, 1961 Anayasası’ndan farklı olarak Kamu İktisadi Teşebbüslerinin (KİT’lerin) tanımı da yer almıştır. 1982 Anayasası’nın “Kamu iktisadi teşebbüslerinin denetimi” başlığını taşıyan 165’inci maddesinde KİT’ler, “*sermayesinin yarısından fazlası doğrudan doğruya veya dolaylı olarak devlete ait olan kamu kuruluş ve ortaklıkları ...*” şeklinde tanımlanmıştır.

Kamu işletmelerinin birden fazla kuruluş amacı olduğu söylenebilir. Özellikle gelişmekte olan ülkelerdeki kamu işletmelerinin kuruluş amaçları; ekonomik kalkınmayı sağlamak, tekelleri devlet eliyle işletmek, özel sektörün başaramayacağı veya giremediği işleri yapmak, ekonomiye yön vermek, özel sektöre öncülük etmek, gelir dağılımını düzenlemek vb. olarak sayılabilir.

Ülkemizde 1923 yılında gerçekleştirilen İzmir İktisat Kongresi’nde alınan kararlar doğrultusunda, ülke kalkınmasının özel sektör eliyle gerçekleştirilmesine yönelik politikaların uygulanması benimsenmiş ve izleyen süreçte 1933 yılında 2262 sayılı Sümerbank Kanunu ile Sümerbank kurulmuştur. Bu dönemde sanayinin geliştirilmesi için hazırlanan Birinci Beş Yıllık Sanayi Planı’nda yer alan projelerin büyük bölümünü gerçekleştirme görevi 2580 sayılı Sümerbank Sermayesine 42.000.000 Lira İlave Hakkında Kanun ile Sümerbank’a verilmiştir.

Sümerbank'ın kuruluşunun ardından 1935 yılında 2805 sayılı Etibank Kanunu ile işletmeye elverişli bulunan madenlerin işlenmesini sağlamak için Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü ve Elektrik İşleri Etüt İdaresince geliştirilecek enerji üretim ve dağıtım projelerini tesis etmek ve işletmek üzere Etibank kurulmuştur.

Sümerbank ve Etibank temel sanayi, maden ve enerji işletmelerinin kurulmasında, modern işletmecilik tekniklerinin uygulanmasında, kalifiye insan gücünün yetiştirilmesinde, işbirlikler kurarak şirketleşmenin geliştirilmesinde önemli görevler üstlenmiş olup bunlar tarafından kurulan işletmeler, daha sonra kurulan KİT'lerin birçoğunun çekirdeğini oluşturmuştur.

Bu dönemde yapılan düzenlemelerle Sümerbank ve Etibank dışında yeni kamu teşebbüsleri de kurulmuştur. Kamu işletmelerinin gerek sayılarındaki artış gerekse ekonomideki artan önemi sonucunda, bu kuruluşların ortak bir düzenlemeye tabi tutulmaları gereğinin ortaya çıkması üzerine; 17.06.1938 tarihinde 3460 sayılı “Sermayesinin Tamamı Devlet Tarafından Verilmek Suretiyle Kurulan İktisadi Teşekküllerin Teşkilatıyla İdare ve Murakabeleri Hakkında Kanun” çıkarılarak, Sümerbank, Etibank, T.C. Ziraat Bankası, Denizbank ve Devlet Ziraat İşletmeleri Kurumu bu Kanun kapsamına alınmıştır.

3460 sayılı Kanun ile KİT'leri idari, mali ve teknik bakımdan sürekli denetlemek ve gözetlemekle görevli “Umumi Murakabe Heyeti” ve Umumi Murakabe Heyetinin raporlarını esas alarak yapacağı denetimler sonunda KİT'lerin ibra edilip edilmemesi konusunda karar almak üzere “Umumi Heyet” kurulmuştur. 1960 yılında Umumi Murakabe Heyeti Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu adını almış, 2010 yılında ise 6085 sayılı Sayıştay Kanunu ile Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulunun tüzel kişiliği sona erdirilerek Sayıştay'a devredilmiştir.

1951-1960 döneminde; devletin ekonomideki payının küçültülmesi hedeflenmiş olmakla birlikte bu hedef gerçekleştirilememiş, mevcut KİT'ler özel sektöre devredilmediği gibi Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demir Yolları (TCDD), Posta Telgraf Telefon İdaresi (PTT), Denizcilik Bankası TAŞ ve Devlet Malzeme Ofisi (DMO) iktisadi devlet teşekkülü haline dönüştürülmüş; Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı (TPAO), Et Balık Kurumu (EBK), Türkiye Demir Çelik İşletmeleri (TDÇİ), Türkiye Selüloz ve Kâğıt Fabrikaları İşletmesi (SEKA) ve T.C. Turizm Bankası gibi yeni teşekküller kurularak KİT'ler daha da yaygınlaştırılmıştır.

Bu dönemde, karma ekonomi ilkesi benimsenmiş ve disiplin içinde bir kalkınma modeli izlenmiştir. KİT'lerin yeniden düzenlenmeleri ve etkinliklerinin sağlanmasına yönelik olarak "İktisadi Devlet Teşekkülleri Yeniden Düzenleme Komisyonu" kurulmuş; 1964 yılında 3460 sayılı Kanun yürürlükten kaldırılarak 440 sayılı İktisadi Devlet Teşekkülleri ve İştirakler Hakkında Kanun, İDT'lerin yatırım sorunlarını çözmek amacıyla 441 sayılı Devlet Yatırım Bankası Kanunu ve KİT'lerin denetimine ilişkin olarak 468 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüslerinin Türkiye Büyük Millet Meclisince Denetlenmesinin Düzenlenmesi Hakkında Kanun çıkarılmıştır.

1980 sonrasındaki dönemde; ekonomik istikrar tedbirleri ile KİT politikalarında köklü değişiklikler yapılmıştır.

1983 yılında 440 sayılı Kanun yürürlükten kaldırılarak 60 sayılı İktisadi Devlet Teşekkülleri ve Kamu İktisadi Kuruluşları Hakkında Kanun Hükmünde Kararname çıkarılmış, bu Kanun Hükmünde Kararname aynı yıl 2929 sayılı İktisadi Devlet Teşekkülleri ve Kamu İktisadi Kuruluşları Hakkında Kanun ile kanunlaştırılmış, bu Kanun da yedi ay sonra 1984 yılında yürürlükten kaldırılarak KİT'leri bugünkü hukuki statüsüne kavuşturan temel yasal düzenleme olan 233 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Hakkında KHK yürürlüğe konulmuştur.

Kamunun ekonomideki payının azaltılması amacıyla 1980'li yıllardan itibaren başlatılan çalışmalarda; özelleştirmenin yasal alt yapısını oluşturmaya yönelik ilk hukuki düzenleme 1984 yılında çıkarılan 2983 sayılı Tasarrufların Teşviki ve Kamu Yatırımlarının Hızlandırılması Hakkında Kanun ve 1986 yılında çıkarılan 3291 sayılı Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanunu ile diğer kanunlarda değişiklik öngören Kanun ile yapılmıştır.

Anayasa gereği KİT'lerin TBMM tarafından denetlenmesine dair usul ve esaslar ise 1987 yılında çıkarılan 3346 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri ile Fonların Türkiye Büyük Millet Meclisince Denetlenmesinin Düzenlenmesi Hakkında Kanun ile belirlenmiştir.

1985-1989 yıllarında uygulanan Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda; kamu iktisadi teşebbüslerinin kârlı ve verimli çalışmalarının esas olduğu, idari ve mali açılardan bağımsız çalışabilmelerini sağlayacak düzenlemelerin yapılması öngörülmüştür.

1990-1994 yıllarını kapsayan Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda iktisadi etkinliğin artırılması ve sermayenin tabana yayılmasını sağlamak üzere başlatılan özelleştirme programının süratle gerçekleştirilmesi hedeflenmiş, bir yandan özelleştirme faaliyetleri sürdürülürken, diğer taraftan KİT'lerin kendilerine yeterli kaynak yaratarak daha kârlı ve

verimli çalışmalarının sağlanması öngörülmüştür. Özelleştirme uygulamalarıyla ilgili olarak 4046 sayılı Özelleştirme Uygulamalarının Düzenlenmesine Dair Kanun bu dönemde çıkarılmıştır.

1996-2000 yıllarını kapsayan Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda ekonomide verimliliğin ve maliyet yapısının rekabet edebilir seviyelere getirilmesi ve serbest piyasa koşullarının sağlanması amacıyla KİT'lerin süratle özelleştirilmesi hedeflenmiştir. Öte yandan özelleştirilmesi uygun görülmeyen veya kısa sürede özelleştirilmeleri mümkün olmayan KİT'lerin, kendilerine yeterli bir şekilde ve kaynak yaratarak faaliyet göstermelerini sağlayıcı tedbirler alınacağı da belirtilmiştir.

2001-2005 yıllarını kapsayan Uzun Vadeli Strateji ve Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda; Devletin ekonomiye doğrudan müdahalesinin özelleştirme politikaları çerçevesinde olabildiğince daraltılacağı, kamu hizmeti niteliğinde görevlerin yürütülmesinde etkinlik ve verimlilik esaslarına uyulacağı, özelleştirme kapsamı dışındaki işletmelerin faaliyetlerini özerk bir şekilde yürütebilmeleri amacıyla yeniden yapılandırılmalarının sağlanacağı belirtilmiştir.

2007-2013 dönemi için hazırlanan Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda; özelleştirmelerin de etkisiyle KİT sisteminin ekonomi içindeki payının önemli ölçüde azaltılması hedeflenmiştir. Dokuzuncu Kalkınma Planı döneminde kamu; petro-kimya, tuz ve tütün sektörleri ile araç muayene istasyonları işletmeciliğinden tamamen çekilmiştir. Elektrik dağıtımı ve üretimi, doğal gaz dağıtımı, imalat sanayii, liman işletmeciliği, telekomünikasyon, bankacılık, denizyolu ve havayolu taşımacılığı alanlarında bir kısım özelleştirmeler gerçekleştirilmiştir.

2014-2018 dönemini kapsayan Onuncu Kalkınma Planı'nda; kamu sermayeli işletmelerin kamuya yük getirmeden, verimlilik ilkesi çerçevesinde faaliyet göstermeleri amaçlanmıştır.

2019-2023 yıllarına ait On Birinci Kalkınma Planı'nda; özelleştirmeler yoluyla devletin kamusal fayda taşımayan üretimdeki payının azaltılmasına devam edilmesi, mevcut kamu iktisadi teşebbüslerinin faaliyetlerinin piyasada rekabeti bozucu etkiye neden olmayacak etkin ve verimlilik temelli olarak yürütülmesi amaçlanmıştır. On Birinci Kalkınma Planı'nın uygulanması amacıyla orta vadeli programlar (OVP), yıllık programlar, kurumsal stratejik planlar hazırlanmıştır.

2.2. Rapor Kapsamındaki Kamu İşletmeleriyle İlgili Gelişmeler

2023 yılına ilişkin Sayıştay tarafından kamu işletmeleri ile ilgili 102 adet rapor hazırlanmıştır. 2023 yılında toplam 3 adet kamu işletmesi Sayıştay denetimi kapsamına girmiş, 10 adet kamu işletmesi ise Sayıştay denetimi kapsamından çıkmıştır.

2023 yılında denetim kapsamına giren kamu işletmelerine ilişkin açıklamalara aşağıda yer verilmiştir:

- Uluslararası Sağlık Hizmetleri AŞ (USHAŞ), 663 sayılı KHK'nın 03.08.2018 tarihli ve 30498 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Ek 2'nci maddesi ile "anonim şirket" olarak kurulmuştur. Ödenmiş sermayesi 1.392.101.008,00 TL olan şirketin, sermayesinin tamamı T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığına aittir. Şirket, sermayesinin tamamı kamuya ait olduğundan Sayıştay denetimi kapsamına girmiştir.

- Sağlık ve Sağlık Turizmi Destek Hizmetleri AŞ (SADES), 663 sayılı KHK'nın Ek 2'nci maddesinin dördüncü fıkrasına dayanılarak 07.01.2020 tarihli ve 2041 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile "anonim şirket" olarak kurulmuştur. Ödenmiş sermayesi 150.205.913,50 TL olan şirketin, sermayesinin tamamı USHAŞ Uluslararası Sağlık Hizmetleri AŞ'ye aittir. Şirket, sermayesinin tamamı kamuya ait olduğundan Sayıştay denetimi kapsamına girmiştir.

- T Rupt Teknoloji AŞ, Türk Reasürans AŞ tarafından ödenmiş 50.000.000 TL sermaye ile kurulmuş, İstanbul Ticaret İl Müdürlüğü'nün 21.12.2022 tarihli ve 430440-5 ticaret sicil numarası ile ilan edilerek tüzel kişilik kazanmıştır. Şirket, sermayesinin tamamı kamuya ait olduğundan Sayıştay denetimi kapsamına girmiştir.

2023 yılında denetim kapsamından çıkan kamu işletmelerine ilişkin açıklamalara aşağıda yer verilmiştir:

- T.C. Ziraat Bankası AŞ'nin Keskinöglü Tavukçuluk ve Damızlık İşletmeleri San. Tic. AŞ'deki %99,4 oranındaki hissesi 15.02.2023 tarihli ve 5/15 sayılı Yönetim Kurulu Kararı'na istinaden; 04.04.2023 tarihinde devredilmiştir. Keskinöglü Tavukçuluk ve Damızlık İşletmeleri San. Tic. AŞ paylarının devri ile birlikte anılan şirketin ve şirketin iştiraki olan; Akhisar Gıda Tarım Hayvancılık ve Tekstil Ürünleri San. Tic. AŞ, Fem Kimya Nakliye Turizm Hayvan ve Hayvan Ürünleri İth. İhr. San. ve Tic. Ltd. Şti., Keskinöglü İç ve Dış Tic. Ltd. Şti., Keskinöglü Kafes San. ve Tic. Ltd. Şti. ve KVZ Yumurtacılık Tavukçuluk Tarım San. ve Tic. Ltd. Şti.

sermayelerinde kamu payı kalmamıştır, bu sebeple söz konusu şirketler Sayıştay denetimi kapsamından çıkmıştır.

- Sermayesinin 99,57'si Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumuna ait olan Marmara Teknokent AŞ'nin Sayıştay tarafından denetleneceğine ilişkin 278 sayılı "Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu ile İlgili Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun"un 10'uncu maddesi; 09.07.2018 tarihli ve 30473 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 703 sayılı "Anayasada Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname"nin 98'inci maddesinin f bendi ile yürürlükten kaldırılmıştır. Söz konusu mevzuat değişikliği kapsamında şirket, Sayıştay denetimi kapsamından çıkmıştır.

- Sermayesinin tamamı Türkiye Halk Bankası AŞ'ye ait olan Safir Çarşı Yönetim Hizmetleri AŞ hisselerinin tamamı 11.01.2023 tarihli hisse devir sözleşmesiyle devredilmiş ve 25.01.2023 tarihli ve 10755 sayılı Türkiye Ticaret Sicil Gazetesi'nde yayımlanmıştır. Sermayesinde kamu payı kalmadığından şirket, Sayıştay denetimi kapsamından çıkmıştır.

- Sofra Kurumsal ve Ödüllendirme Hizmetleri AŞ payları ile ilgili 03.08.2023 tarihinde pay devir sözleşmesi yapılmıştır. Söz konusu devir ile şirket ortaklarından BELBİM Elektronik Para ve Ödeme Hizmetleri AŞ'ye ait olan paylar devredilmiştir. Yeni ortaklık yapısınının 08.11.2023 tarihli ve 10953 sayılı Ticaret Sicil Gazetesi'nde yayımlanmasıyla sermayesindeki kamu payı %50'nin altına düşen şirket, Sayıştay denetimi kapsamından çıkmıştır.

- Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğünün bağlı ortaklığı olan Türk Sudan Uluslararası Tarım ve Hayvancılık AŞ'nin 30.11.2023 tarihli ve 7899 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile tasfiyesi uygun bulunmuş ve söz konusu Karar 01.12.2023 tarihli ve 32386 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. Tasfiye edilen şirket, Sayıştay denetimi kapsamından çıkmıştır.

2.3. Kamu İşletmelerinin Tasnifi

Rapor kapsamında kamu işletmeleri tabi oldukları mevzuat, hukuki yapıları, nitelikleri ve işleyişleri dikkate alınarak; "Kamu İktisadi Teşebbüsleri", "Özelleştirme Kapsam ve Programındaki Kuruluşlar", "Finansal Kuruluşlar" ve "Diğer Kuruluşlar" olarak tasnif edilmiştir. Raporun konusunu teşkil eden ve belirtilen tasnif doğrultusunda hazırlanan kamu işletmeleri listesi Ek'te yer almaktadır.

Raporda, kamu işletmeleri aşağıdaki gibi tasnif edilmiştir:

Kamu İktisadi Teşebbüsleri: 233 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnameye tabi olan iktisadi devlet teşekkülleri ile kamu iktisadi kuruluşları ve bunların müesseseleri, bağlı ortaklıkları ve iştirakleri kamu iktisadi teşebbüsü olarak tasnif edilmiştir. Anılan KHK'ya göre, 17 adet İDT ile bunlara bağlı 5 adet müessese ve 1 adet bağlı ortaklık ve 2 adet KİK olmak üzere toplam 25 adet KİT bulunmaktadır.

Özelleştirme Kapsam ve Programındaki Kuruluşlar: 4046 sayılı Özelleştirme Uygulamaları Hakkında Kanun kapsamında, özelleştirme çalışmalarına konu olan kamu işletmeleri, özelleştirme kapsam ve programındaki kuruluşlar olarak tasnif edilmiştir.

Özelleştirme programına alınan kuruluşlar, sermayelerindeki kamu payı % 50'nin altına düşünceye kadar 4046 sayılı Kanun'a göre, Sayıştay tarafından denetlenmekte idi. Ancak 09.07.2018 tarihli ve 30473 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 703 sayılı KHK ile 4046 sayılı Kanun'un "Denetim" başlıklı 11'inci maddesi yürürlükten kaldırılmıştır. 10.07.2018 tarihli ve 30474 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin Geçici 1'inci maddesinde; *"703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile teşkilatlarına ilişkin kanun veya kanun hükmünde kararnameleri yürürlükten kaldırılan kamu kurum ve kuruluşları münhasıran devir ve geçiş hükümleri düzenlenenler dışında kalanlar hakkında ilgili Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle düzenleme yapıluncaya kadar yürürlükten kaldırılan hükümlerin uygulanmasına"* devam olunacağı belirtildiğinden 4046 sayılı Kanun'un 11'inci maddesi uygulanmaya devam edilmektedir. Diğer taraftan ilgili maddenin uygulaması sona erse dahi söz konusu kuruluşlar 3346 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri ile Fonların Türkiye Büyük Millet Meclisince Denetlenmesinin Düzenlenmesi Hakkında Kanun kapsamında Sayıştay'ın denetimine tabidir.

Ayrıca, bu Kanun'a tabi kamu işletmelerinin özel hukuk hükümlerine tabi olacağı ancak özelleştirme uygulamalarıyla ilgili olarak 233 sayılı KHK'ya tabi olmayacakları düzenlenmiştir.

Özelleştirme kapsam ve programında olan 5 adet kuruluş Sayıştay tarafından denetlenmektedir.

Finansal Kuruluşlar: Bankacılık ve sigortacılık sektöründe faaliyet gösteren kuruluşlar ile diğer finansal kuruluşlardan oluşmaktadır.

Sayıştay denetimine tabi finansal kuruluşlardan Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası AŞ, Türkiye Halk Bankası AŞ ve Türkiye Emlak Katılım Bankası AŞ 4603 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası, Türkiye Halk Bankası Anonim Şirketi ve Türkiye Emlak Bankası Anonim Şirketi Hakkında Kanun kapsamında; Türkiye Vakıflar Bankası TAO, Türkiye İhracat Kredi Bankası AŞ (Eximbank), Türkiye Kalkınma ve Yatırım Bankası AŞ ve İller Bankası AŞ ise kendi kuruluş kanunlarına göre faaliyet göstermektedirler.

Finansal kuruluşlar yukarıda belirtilen bankalar ve bunların finansal nitelikteki bağlı ortaklıkları olmak üzere toplam 31 adet kuruluşu kapsamaktadır.

Diğer kuruluşlar: Kendi kuruluş kanunları kapsamında düzenlemelere tabi olan veya yukarıdaki gruplandırmalara girmeyen Sayıştay denetimine tabi diğer kamu işletmelerini ifade etmektedir. Bu kapsamda 41 adet kuruluş bulunmaktadır.

Posta ve Telgraf Teşkilatı AŞ, 6475 sayılı Posta Hizmetleri Kanunu'nun 22'nci maddesinin 2'nci fıkrasına göre Sayıştay tarafından denetlenmekte idi. Ancak 703 sayılı KHK ile söz konusu fıkra yürürlükten kaldırılmıştır. 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin Geçici 1'inci maddesinde; *"703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile teşkilatlarına ilişkin kanun veya kanun hükmünde kararnameleri yürürlükten kaldırılan kamu kurum ve kuruluşları münhasıran devir ve geçiş hükümleri düzenlenenler dışında kalanlar hakkında ilgili Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle düzenleme yapıluncaya kadar yürürlükten kaldırılan hükümlerin uygulanmasına"* devam olunacağı belirtildiğinden, 6475 sayılı Kanun'un 22'nci maddesinin 2'nci fıkrası uygulanmaya devam edilmektedir. Öte yandan ilgili fıkranın uygulaması sona erse dahi söz konusu Kuruluş, 3346 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri ile Fonların Türkiye Büyük Millet Meclisince Denetlenmesinin Düzenlenmesi Hakkında Kanun kapsamında Sayıştay'ın denetimine tabidir.

3. KAMU İŞLETMELERİNİN FAALİYETLERİ

3.1. Kamu İşletmeleri Faaliyetlerine İlişkin Genel Bilgiler

Kamu işletmeleri ile ilgili hedef ve politikalara kalkınma planları, orta vadeli programlar ve yıllık programlarda yer verilmektedir. Ayrıca kamu işletmelerinin faaliyetlerine ilişkin Cumhurbaşkanlığı Kararı ile çıkarılan Kamu İktisadi Teşebbüsleri ve Bağlı Ortaklıkların Genel Yatırım ve Finansman Programı ile çeşitli düzenlemeler yapılmaktadır.

2019-2023 yıllarını kapsayan On Birinci Kalkınma Planı'nda; kamu işletmeleri için *“Kamu işletmeleri kârlılık, verimlilik ve kurumsal yönetim ilkelerine uygun bir şekilde faaliyetlerini sürdürecektir. Bu çerçevede, kamu işletmeleri fiyat ve tarifelerini ticari esaslara göre belirleyecek, ürün optimizasyonunu ve verimliliğini artıracak, Ar-Ge ve yenilik faaliyetlerini geliştirecektir. Ekonomide verimlilik artışı ve kamu mali dengelerini iyileştirme hedefleri doğrultusunda özelleştirme uygulamalarına devam edilecektir,”* hedefi konulmuştur.

Cumhurbaşkanı kararı ile yürürlüğe giren 2023 yılına ait Genel Yatırım ve Finansman Programı'nda; Kamu iktisadi teşebbüsleri ve bağlı ortaklıklarının 2023 yılı faaliyetlerini, uygulanan ekonomik politikalar ile program çerçevesinde aşağıda belirtilen ilkelere ve tabi oldukları mevzuata uygun olarak yürütecekleri ifade edilmiştir.

- ✓ Kurumsal yönetim ilkeleri çerçevesinde faaliyet gösterileceği,
- ✓ Tüm işletmecilik faaliyetlerinde verimliliği ve kârlılığı artıracak tedbirler alınacağı,
- ✓ Etkin bir insan kaynakları politikası izleneceği,
- ✓ İşletme politikaları çerçevesinde etkin stok yönetimi yapılacağı,
- ✓ Atıl durumda olan gayrimenkullerin, ilgili mevzuat hükümleri saklı kalmak kaydıyla satış, kiralama veya bedelli devir gibi usullerle, rayiç bedel esas alınarak değerlendirileceği,
- ✓ Üretilen mal ve hizmetlere yönelik tedarik edilecek hammadde miktarı ve fiyatı ile üretilen mal ve hizmetlerin miktar ve fiyatlarının, Program'da yer alan hedefleri sağlayacak şekilde tespit edileceği,
- ✓ Faaliyet alanlarını ilgilendiren konularda ar-ge ve inovasyon çalışmalarına gereken önemin verileceği,
- ✓ Piyasa koşullarında daha kaliteli ve düşük maliyetli mal ve hizmetin üretilmesi amacıyla, üretim teknolojisindeki gelişmelerin takip edileceği, bilgi ve iletişim alt yapısı ile organizasyon yapılarının gözden geçirileceği,

✓ Kamu teşebbüslerinin, ticari kredi kullanımlarını ve mali yükümlülüklerini, Program’da belirlenen hedefler çerçevesinde asgari düzeyde tutmak ve yönetmekle yükümlü olacağı,

✓ Cari açığın azaltılmasını teminen yerli ve yenilenebilir enerji kaynaklarından sağlanan üretimin azami düzeye çıkarılacağı,

✓ İşletme faaliyetlerinde etkin risk yönetimi yapılacağı ve finansal risklere karşı tedbir alınacağı

temel hedef ve politikalar olarak belirlenmiştir.

233 sayılı KHK’ya tabi olmayan kamu iktisadi teşebbüsleri ve bağlı ortaklıklarının genel yatırım ve finansman programına tabi olmayan özelleştirme kapsam ve programındaki kuruluşlar, finansal kuruluşlar ve diğer kuruluşların hedef ve politikaları kendi mevzuatı kapsamında ilgili organları tarafından belirlenmekte ve takip edilmektedir.

3.2. İstihdam

233 sayılı KHK kapsamındaki kamu işletmelerinde çalışan personelin istihdam şekilleri 399 sayılı KHK’nın 3’üncü maddesinin (a) bendinde; “memur”, “sözleşmeli personel” ve “işçi” olarak belirtilmiştir. Aynı maddenin (b) bendinde; “*Teşebbüs ve bağlı ortaklıkların genel idare esaslarına göre yürütülmesi gereken asli ve sürekli görevleri; genel müdür, genel müdür yardımcısı, teftiş kurulu başkanı, kurul ve daire başkanları, müessese, bölge, fabrika, işletme ve şube müdürleri, müfettiş ve müfettiş yardımcıları ile ekli 1 sayılı cetvelde kadro unvanları gösterilen diğer personel eliyle gördürülür. Bunlar hakkında bu Kanun Hükmünde Kararnamede belirtilen hükümler dışında 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu hükümleri uygulanır.*” hükmü yer almış ve memurlarca yürütülecek görevler ile memur kadro unvanları belirlenmiştir. Üçüncü maddenin (e) bendinde ise, işçilerin bu KHK’ya tabi olmadığı ifade edilmiştir.

KİT’lerde işçi personelin istihdamı, 4857 sayılı İş Kanunu ile 1475 sayılı İş Kanunu’nun 14’üncü maddesi hükümlerine göre yürütülmektedir. Bu kapsamdaki personelin ücret ve diğer haklarının ödenmesinde 2012 yılında yürürlüğe giren 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu, 2006 yılında yürürlüğe giren 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ile toplu iş sözleşmesi ve personel yönetmelikleri hükümleri uygulanmaktadır.

4046 sayılı Kanun kapsamında özelleştirme programına alınan kuruluşların personeli, programa alınma tarihindeki statülerini korumakta ve özelleşmenin gerçekleştiği tarihe kadar buldukları statülerde çalışmaya devam etmektedirler.

4603 sayılı Kanun'a tabi kamu bankaları, 233 ve 399 sayılı KHK'ların kapsamından çıkarılmış olmakla birlikte, Kanun'un 2'nci maddesinin dördüncü fıkrasında "*Bankaların bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte mevcut personeli hakkında aylık, özlük ve emeklilikleri yönünden tabi oldukları mevzuatın uygulanmasına devam olunur. Bunlardan uygun görülenler istekleri halinde, emeklilik statüleri devam etmek üzere özel hukuk hükümlerine göre çalıştırılabilir.*" hükmü bulunmaktadır. Ayrıca 4603 sayılı Kanun'a göre bu bankalarda özel hukuk hükümlerine göre çalıştırılacak personelin sayısı, unvanı, ücret ve sair mali haklarının tespitinde genel kurullar yetkilidir. Genel kurullar bu yetkilerini yönetim kurullarına devretmektedirler. Diğer kamu bankalarında da personel, özel hukuk hükümlerine tabi olarak istihdam edilmektedir.

Diğer kuruluşlar kapsamındaki kuruluşlardan kendi kuruluş kanunu bulunanlarda istihdam edilen personelin hangi statüde çalıştırılacağı hususu ilgili kanunlarında belirlenmiştir. Bu kuruluşlardan; Atatürk Orman Çiftliği Müdürlüğü faaliyetlerini 657 sayılı Kanun kapsamında istihdam edilen memurlar, 4857 sayılı Kanun kapsamında istihdam edilen işçiler ve istisnai hallerde de sözleşmeli statüde istihdam edilen personel ile yürütmektedir. Türkiye Radyo Televizyon Kurumu kadro karşılığı sözleşmeli personel, sözleşmeli personel ve özel hukuk hükümlerine tabi personel; Milli Piyango İdaresi memur ve işçi; Toplu Konut İdaresi ise, memur ve sözleşmeli personel istihdam etmektedir.

Belirtilen kuruluşlar dışındaki diğer kuruluşlarda ise genel olarak 4857 sayılı İş Kanunu'na tabi işçi statüsünde personel çalıştırılmaktadır.

3.3. Alımlar

KİT'ler, 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 2/b maddesi uyarınca Kamu İhale Kanunu kapsamı içinde yer almaktadır. 4603 sayılı Kanun'a tabi bankaların sadece "yapım işleri" Kanun kapsamında bulunmaktadır.

6111 sayılı Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması ile Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ve Diğer Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile söz konusu bankaların doğrudan veya dolaylı olarak birlikte ya

da ayrı ayrı sermayesinin yarısından fazlasına sahip buldukları şirketlerin yapım ihaleleri dışındaki mal ve hizmet alımları Kamu İhale Kanunu kapsamı dışına çıkarılmıştır.

Kamu İhale Kanunu'nun 2'nci maddesinin son fıkrasında; enerji, su, ulaştırma ve telekomünikasyon sektörlerinde faaliyet gösteren teşebbüs, işletme ve şirketlerin bu Kanun kapsamı dışında olduğu belirtilirken, geçici 4'üncü maddesinde söz konusu kuruluşların kendi kanunları yürürlüğe girinceye kadar bu Kanunun 3'üncü maddesinin (g) bendi hükmüne, bu bent kapsamında yer almayan mal ve hizmet alımları ile yapım işlerinde ise Kanun'un diğer hükümlerine tabi olacakları belirtilmiştir. Ancak, söz konusu kanuni düzenleme yapılmamıştır.

Ayrıca, 4603 sayılı Kanun kapsamındaki bankaların 2499 sayılı (yeni 6362 sayılı) Sermaye Piyasası Kanunu'na tabi gayrimenkul yatırım ortaklıkları da Kamu İhale Kanunu'nun kapsamı dışındadır.

Kamu İhale Kanunu'ndan istisna tutulan mal ve hizmetler, Kanun'un 3'üncü maddesinde düzenlenmiştir. Söz konusu maddenin (g) fıkrasına göre; KİT'ler ile sermayesinin yarısından fazlasına sahip buldukları her çeşit kuruluş, müessese, birlik, işletme ve şirketlerin; doğrudan mal ve hizmet üretimine veya ana faaliyetlerine yönelik ihtiyaçlarının temini için yapacakları, yaklaşık maliyeti ve sözleşme bedeli 01.02.2023 – 31.01.2024 dönemi için 66.224.498 TL'yi aşmayan mal veya hizmet alımları istisna kapsamındadır. İstisna kapsamındaki mal ve hizmetler, Kanun'un geçici 4'üncü maddesi kapsamında, ilgili kuruluşların talebi üzerine Kamu İhale Kurumu tarafından belirlenmektedir.

Kamu İhale Kanunu'nda yer alan Kamu işletmeleri ile ilgili diğer istisnalar aşağıda sayılmıştır:

✓ Kanun kapsamına giren kuruluşlarca, kuruluş amacı veya mevzuatı gereği işlemek, değerlendirmek, iyileştirmek veya satmak üzere doğrudan üreticilerden veya ortaklarından yapılan tarım veya hayvancılıkla ilgili ürün alımları,

✓ Boru Hatları ile Petrol Taşıma AŞ (BOTAŞ) tarafından ithalat yoluyla yapılacak her türlü doğal gaz alımları,

✓ Türkiye Radyo-Televizyon Kurumu Genel Müdürlüğünün her türlü program, haber, yapım ve yayınlarla ilgili olarak Anadolu Ajansı Türk Anonim Şirketinden yapacağı mal ve hizmet alımları,

✓ Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının bağlı, ilgili veya ilişkili kurum veya kuruluşlarının, faaliyetleri ile ilgili olarak birbirlerinden veya diğer kamu kurum ve

kuruluşlarından karşılanan enerji, yakıt, mal, hizmet, danışmanlık alımları ve büyük onarım işleri,

✓ Fakir ailelere kömür yardımı yapılmasına ilişkin Cumhurbaşkanı Kararları kapsamında; işleticisi kim olursa olsun, Türkiye Kömür İşletmeleri Kurumu Genel Müdürlüğünün kendisine veya bağlı ortaklık veya iştiraklerine ait olan kömür sahalarından yapacağı mal ve hizmet alımları,

✓ Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları İşletmesi Genel Müdürlüğü ile Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları Taşımacılık Anonim Şirketinin, Türkiye Demiryolu Makinaları Sanayii Anonim Şirketi, Türkiye Lokomotif ve Motor Sanayii Anonim Şirketi ve Türkiye Vagon Sanayii Anonim Şirketinden yapacağı mal veya hizmet alımları,

✓ Faaliyet ve görev alanı kapsamında yer alan tarımsal ürünlerle ilgili olmak üzere, üretimin yetersiz olması nedeniyle ürün fiyatlarında meydana gelebilecek olağanüstü dalgalanmaların önlenmesi veya ürünlerde fiyat istikrarının sağlanması amacıyla ilgili bakanın onayı ve Toprak Mahsulleri Ofisi Yönetim Kurulunun görevlendirmesi ile Toprak Mahsulleri Ofisi Genel Müdürlüğünün ithalat yoluyla yapacağı tarımsal ürün alımları ve buna ilişkin hizmet alımları.

Türkiye Radyo ve Televizyon Kanunu'nun 47'nci maddesinde; Kurumun her türlü alım, satım, hizmet, danışmanlık, yapım ve taşıma işleri ile bu hususlara ilişkin ihale işlemleri, 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu ve 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu hükümlerine tabi olmadığı ve bu iş ve işlemlerin yönetmelik ile düzenleneceği belirtilmiştir.

3.4. Yatırımlar

Kalkınma planlarının hayata geçirilmesinde en önemli uygulama araçlarından birisi olan ve planın yapı taşları niteliğindeki kamu yatırım projelerini kapsayan Kamu Yatırım Programları, Yılı Programının Uygulanması, Koordinasyonu ve İzlenmesine Dair Cumhurbaşkanı Kararı'nın eki olarak, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 19'uncu maddesi ve 13 sayılı Strateji ve Bütçe Başkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 2'nci maddesi gereğince her yıl Ocak ayının on beşine kadar Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmektedir.

Merkezi yönetim bütçesi kapsamındaki kamu kuruluşları, döner sermayeli kuruluşlar, sosyal güvenlik kuruluşları, kamu iktisadi teşebbüsleri, özelleştirme kapsamındaki kuruluşlar, İller Bankası'nın yürüteceği projeler ile mahalli idarelerin (büyükşehir belediyeleri, belediyeler,

su ve kanalizasyon idareleri) dış proje kredisiyle finanse ederek yürütecekleri projeler Kamu Yatırım Programları kapsamında icra edilmektedir.

Yılı Programının Uygulanması, Koordinasyonu ve İzlenmesine Dair Cumhurbaşkanlığı Kararı'ndaki hükümlere uygun olarak yatırım projelerinin; adı, yeri, karakteristiği, başlama bitiş tarihleri, tutarı ve ödeneği gibi parametrelerinde yıl içinde revizyonlar yapılabilmekte, programa yeni proje alınabilmekte veya programdan proje çıkarılabilmektedir.

2023 Yılı Yatırım Programı'nda kamu işletmelerinden; kamu payı %50'nin üzerindeki iktisadi devlet teşekkülleri, kamu iktisadi kuruluşları ile bunların bağlı ortaklıkları, özelleştirme kapsamına alınan kuruluşlar ve döner sermayeli kuruluşların yatırımları düzenlenmiştir.

Resmi Gazete'de her yıl Programların Uygulanması, Koordinasyonu ve İzlenmesine Dair Cumhurbaşkanlığı Kararı yayımlanmaktadır. T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, Yatırım Programları kapsamında yürütülen kamu yatırımlarının gerçekleşme durumunu ortaya koymak üzere, söz konusu Karar gereğince Kamu Yatırımları Raporu hazırlanmaktadır. Rapor'da yer alan revize ve gerçekleşme rakamları, kamu kuruluşlarınca Kamu Yatırım Proje Bilgi Sistemi'ne girilen bilgileri yansıtmaktadır.

3.5. Bağlı Şirket / Ortaklık ve İştirakler

Bağlı şirketler ve iştirakler, Türkiye Muhasebe Standartları'nda ortak olunan sermaye payları oranına veya kontrol gücünün işletmede olup olmamasına göre tanımlanmaktadır.

Standartlar'da "iştirak", yatırımcı işletmenin üzerinde önemli etkisinin bulunduğu işletme olarak yer almakta ayrıca, "önemli etki" kavramı açıklanmaktadır. Önemli etki, işletme politikalarının belirlenmesine katılma gücü ve bu politikaları tek başına ya da bir başka taraf ile ortak kontrol etme gücü olarak tarif edilmektedir. Bir işletmenin doğrudan ya da dolaylı olarak yatırım yapılan işletmenin oy hakkının %20 ya da daha fazlasını elinde tutması durumunda, aksi açıkça ortaya konulmadığı sürece, söz konusu işletmenin önemli etkisinin bulunduğu kabul edilmektedir.

İşletmenin doğrudan veya dolaylı olarak %50 oranından fazla sermaye ya da oy hakkına veya en az bu oranda yönetim çoğunluğunu seçme hakkına sahip olduğu işletmeler ise "bağlı ortaklık" olarak değerlendirilmektedir. Ayrıca %20'nin altındaki iştirak payları da "gerçeğe uygun değerle değerlendirilen finansal varlıklar" olarak veya gerçeğe uygun değeri güvenilir olarak

ölçülememesi durumunda “maliyet değeriyle değerlendirilen finansal varlıklar” olarak değerlendirilmektedir.

Kamu işletmelerinden 233 sayılı KHK kapsamında olanların sermayesinde %15 ve üzeri pay sahibi olduğu şirketler; bu KHK'nın 2'inci maddesinin beşinci ve altıncı fıkrasında tanımlanan özelliklere göre “bağlı ortaklık” ve “iştirak” olarak adlandırılmakta ve KHK'nın üçüncü ve dördüncü bölümündeki hükümlere göre faaliyet göstermektedir.

233 sayılı KHK'da; sermayesinin tamamı bir iktisadi devlet teşekkülüne veya kamu iktisadi kuruluşuna ait bağlı işletme veya işletmeler topluluğu “müessese”; sermayesinin %50'sinden fazlası iktisadi devlet teşekkülüne veya kamu iktisadi kuruluşuna ait olan anonim şirketler “bağlı ortaklık”; sermayelerinin en az %15'ine, en çok %50'sine sahip buldukları anonim şirketler ise “iştirak” olarak tanımlanmaktadır.

5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nda “bağlı ortaklık”; ana ortaklığın kontrolü altında faaliyet gösteren ortaklıklar olarak tanımlanmakta ve kontrol gücü açısından da bir tüzel kişinin, sermayesinin asgarî %51'ine sahip olma şartı aranmaksızın, çoğunluğuna doğrudan veya dolaylı olarak sahip olunması veya bu çoğunluğa sahip olunmamakla birlikte imtiyazlı hisselerin elde bulundurulması veya diğer hissedarlarla yapılan anlaşmalara istinaden oy hakkının çoğunluğu üzerinde tasarrufta bulunulması suretiyle veya herhangi bir suretle yönetim kurulu üyelerinin karara esas çoğunluğunu atayabilme ya da görevden alma gücünün elde bulundurulması olarak ifade edilmektedir.

Bankacılık sektörü için “bağlı ortaklık”, “iştirak”, “birlikte kontrol edilen ortaklıklar” ve “satılmaya hazır finansal varlıklarda izlenen ortaklıklar” ayrı ayrı tanımlanmaktadır.

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu tarafından çıkarılan ve 08.11.2006 tarihli ve 26340 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Bankaların Konsolide Finansal Tablolarının Düzenlenmesine İlişkin Tebliğ'de;

- ✓ Bağlı ortaklık; ana ortaklığın kontrolü altında faaliyet gösteren ortaklık,
- ✓ İştirak; ana ortaklık bankanın sermayesine katıldığı, üzerinde kontrolü bulunmamakla birlikte önemli etkinliğe sahip olduğu yurt içinde veya yurt dışında kurulu bulunan ortaklık,
- ✓ Birlikte kontrol edilen ortaklıklar; iş ortaklıkları ve adi ortaklıklar dâhil olmak üzere, ana ortaklık bankanın bir ortaklık sözleşmesi çerçevesinde başka gruplarla birlikte kontrol ettiği, yurt içinde veya yurt dışında kurulu bulunan ortaklık,

şeklinde tanımlanmaktadır.

EK: KAMU İŞLETMELERİ LİSTESİ VE İŞLETMELERE İLİŞKİN BİLGİLER

Sıra No	Kamu İşletmeleri	Varlıklar (Bin TL)*		Duran	Kaynaklar (Bin TL)			Sermaye (Bin TL)*	
		Dönen	Öz		Kısa Vadeli	Yabancı	Esas	Ödenmiş	
I	KİT'LER								
1	Boru Hatları ile Petrol Taşımacılığı AŞ (BOTAŞ)	506.171.471	335.284.180	259.631.413	345.889.741	84.628.963	200.000.000	495.516.805	
2	Çay İşletmeleri Genel Müdürlüğü (ÇAYKUR)	12.532.476	10.810.696	5.698.538	7.417.284	3.035	12.200.000	53.805.178	
3	Devlet Hava Meydanları İşletmesi Genel Müdürlüğü (DHİMİ)	86.743.515	109.707.980	103.417.198	12.779.287	67.673.445	10.650.000	101.493.264	
4	Devlet Malzeme Ofisi Genel Müdürlüğü (DMO)	24.701.912	3.034.247	862.983	22.512.276	18.371	130.582	82.946	
5	Elektrik Üretim AŞ (EÜAŞ)	91.240.086	195.550.127	159.388.675	54.312.036	766.598	42.634.000	219.040.092	
6	Et ve Süt Kurumu Genel Müdürlüğü	1.765.662	4.380.580	3.556.685	936.392	5.375	4.385.000	15.232.428	
7	Eti Maden İşletmeleri Genel Müdürlüğü	15.727.909	42.061.518	31.233.202	2.865.933	2.033.659	5.000.000	13.470.267	
8	Kıyı Emniyeti Genel Müdürlüğü	8.354.496	10.967.641	4.072.648	1.437.499	22.004	51.095	1.224.482	
9	T.C. Devlet Demiryolları İşletmesi Genel Müdürlüğü (TCDD)	27.632.176	633.538.636	624.916.107	14.679.858	4.329.788	350.000.000	193.147.077	

10	Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü (TİGEM)	4.814.761	12.743.398	15.975.130	1.583.029	-	8.356.000	40.844.494
11	TCDD Taşımacılık AŞ	7.488.234	61.354.972	67.366.057	1.310.305	166.843	40.000.000	32.199.740
12	Toprak Mahsulleri Ofisi (TMO)	190.982.648	17.036.605	74.143.439	126.730.000	7.145.814	124.550.000	55.669.054
13	TTK Amasra Taşkömürü İşletmesi Müessesesi	119.231	224.867	57.178	286.638	282	3.100.000	13.822.427
14	TTK Armutçuk Taşkömürü İşletmesi Müessesesi	406.491	306.771	598.968	114.045	249	4.200.000	17.976.089
15	TTK Karadon Taşkömürü İşletmesi Müessesesi	369.481	1.054.429	1.164.560	258.430	920	11.900.000	54.136.001
16	TTK Kozlu Taşkömürü İşletmesi Müessesesi	142.006	286.602	(16.040)	444.000	647	7.900.000	32.872.892
17	TTK Üzülmaz Taşkömürü İşletmesi Müessesesi	454.717	404.267	673.797	184.628	559	7.400.000	32.485.633
18	Türkiye Elektrik Dağıtım AŞ (TEDAŞ)	8.901.963	28.771.413	30.623.596	3.420.394	3.629.385	22.000.000	309.091.905
19	Türkiye Elektrik İletim AŞ (TEİAŞ)	17.750.366	273.511.427	255.739.070	23.138.615	12.384.108	17.731.798	124.649.252
20	Türkiye Elektromekanik Sanayi AŞ (TEMSAN)	982.202	230.640	287.422	748.227	177.193	325.000	3.829.439
21	Türkiye Kömür İşletmeleri Kurumu Genel Müdürlüğü (TKİ)	11.544.594	8.506.378	11.269.925	7.929.040	852.008	2.195.020	19.857.487
22	Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı (TPAO)	42.415.906	211.449.259	149.461.345	39.573.756	64.830.064	29.000.000	92.001.015
23	Türkiye Raylı Sistem Araçları Sanayi AŞ (TÜRASAŞ)	9.813.929	1.836.305	3.951.309	7.667.481	31.443	7.500.000	4.243.335
24	Türkiye Şeker Fabrikaları AŞ (TÜRK ŞEKER)	35.075.035	5.455.099	8.399.431	32.043.614	87.089	20.233.000	67.526.966

25	Türkiye Taşkömürü Kurumu Genel Müdürlüğü (TTK)	1.307.087	22.702.334	22.902.880	1.105.982	559	35.000.000	25.331.397
II	ÖZELLEŞTİRME KAPSAM VE PROGRAMINDAKİ KURULUŞLAR							
1	Ankara Doğal Elektrik Üretim ve Ticaret AŞ	52.682	850.448	886.722	7.480	8.927	1.000	20.920
2	Doğuşan Boru Sanayi ve Ticaret AŞ	28.090	526.379	536.870	13.764	3.835	39.000	606.293
3	Sümer Holding AŞ	35.058	251.147	223.892	25.943	36.370	11.299.080	16.510.710
4	Tasfiye Halinde Karadeniz Bakır İşletmeleri AŞ (KBJ)	209	-	(1.691)	1.900	-	-	-
5	Türkiye Denizcilik İşletmeleri AŞ	184.902	42.420.574	42.483.963	71.748	49.765	220.948	3.308.189
III	FINANSAL KURULUŞLAR**							
1	İller Bankası AŞ		149.893.906	49.062.845		100.831.061	45.000.000	39.040.740
2	Emlak Katılım Varlık Kiralama AŞ	9.736.881	195.320	28	9.736.853	195.320	50	208
3	Emlak Varlık Kiralama AŞ	4.774.421	2.454.947	16.327	4.766.040	2.447.000	50	219
4	Halk Faktoring AŞ		6.636.595	1.036.414		5.600.181	246.000	246.000
5	Halk Finansal Kiralama AŞ		13.634.250	1.262.121		12.372.129	523.000	523.000
6	Halk Gayrimenkul Yatırım Ortaklığı AŞ	2.037.154	24.476.940	20.077.477	3.357.989	3.078.628	1.645.000	1.645.000

7	Halk Varlık Kiralama AŞ	6.481.298	1	7.709	6.473.589	-	100	100
8	Halk Yatırım Menkul Değerler AŞ	7.676.914	180.302	1.903.557	5.908.241	45.417	250.000	250.000
9	Kalkınma Girişim Sermayesi Portföy Yönetimi AŞ	21.125	2.532	17.177	6.163	317	20.000	30.080
10	Kalkınma Yatırım Varlık Kiralama AŞ	855.850	-	526	855.324	-	50	201
11	T.C. Ziraat Bankası AŞ	3.800.385.002	331.248.683	3.469.136.319	84.600.000	84.600.000	84.600.000	84.600.000
12	Tasfiye Halinde Kalkınma Yatırım Menkul Değerler AŞ	9.110	-	8.684	426	-	5.000	6.783
13	Türk Katılım Reasürans AŞ	830.187	6.534	122.491	694.707	19.523	100.000	100.000
14	Türk Reasürans AŞ	11.823.178	5.347.975	2.824.183	9.244.397	5.102.573	600.000	600.000
15	Türkiye Emlak Katılım Bankası AŞ	188.882.526	10.413.781	178.468.745	1.026.915	1.026.915	1.026.915	1.026.915
16	Türkiye Halk Bankası AŞ	2.195.286.886	128.406.019	2.066.880.867	7.184.778	7.184.778	7.184.778	7.184.778
17	Türkiye İhracat Kredi Bankası AŞ (EXIMBANK)	607.852.496	42.432.269	565.420.227	20.600.000	20.600.000	20.600.000	20.600.000
18	Türkiye Kalkınma Fonu	548.846	548.846			548.846		
19	Türkiye Kalkınma ve Yatırım Bankası AŞ	134.847.474	10.882.485	123.964.989	2.500.000	2.500.000	2.500.000	2.500.000
20	Türkiye Vakıflar Bankası TAO	2.796.634.132	171.427.614	2.625.206.518	9.915.922	9.915.922	9.915.922	9.915.922
21	Vakıf Faktoring AŞ	38.235.991	2.673.463	35.562.528	850.000	850.000	850.000	850.000
22	Vakıf Finansal Kiralama AŞ	26.232.572	2.862.941	23.369.631	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000

23	Vakıf Gayrimenkul Yatırım Ortaklığı AŞ	6.519.448	8.418.795	10.804.579	3.847.226	286.438	2.950.000	2.950.000	2.950.000
24	Vakıf Yatırım Menkul Değerler AŞ	6.018.662	184.275	1.691.232	4.496.368	15.336	450.000	450.000	450.000
25	Ziraat Gayrimenkul Yatırım Ortaklığı AŞ	2.035.951	38.005.651	36.119.075	2.299.011	1.623.516	4.693.620	4.693.620	21.271.598
26	Ziraat Girişim Sermayesi Yatırım Ortaklığı AŞ	697.231	4.408.667	5.102.205	3.538	155	750.000	750.000	3.526.183
27	Ziraat Katılım Bankası AŞ		384.256.605	19.831.547		364.425.058	10.350.000	10.350.000	10.350.000
28	Ziraat Katılım Varlık Kiralama AŞ		19.988.219	530		19.987.689	50	50	340
29	Ziraat Portföy Yönetimi AŞ	665.126	50.061	594.600	114.428	6.159	50.000	50.000	187.022
30	Ziraat Yatırım Menkul Değerler AŞ	5.061.556	438.141	3.048.222	2.440.985	10.489	60.000	60.000	763.465
31	ZKB Varlık Kiralama AŞ		263.035	407		262.627	50	50	296
IV	DİĞER KURULUŞLAR								
1	Askeri Fabrika ve Tersane İşletme AŞ (ASFAT)	34.835.531	1.564.110	2.641.365	15.247.219	18.511.057	247.829	247.829	800.300
2	Atatürk Orman Çiftliği Müdürlüğü (AOÇ)	331.822	474.007	706.820	64.978	34.031	0,5	0,5	11.287
3	Bileşim Finansal Teknolojiler ve Ödeme Sistemleri AŞ	338.304	436.170	593.649	130.207	50.618	340.000	340.000	1.402.353
4	Botaş International AŞ	7.998.453	583.084	7.895.600	401.184	284.753	3.575	3.575	16.947
5	Central Oto Kiralama AŞ	751.934	7.297.741	4.265.621	384.266	3.399.789	252.500	252.500	1.626.561
6	Eitimine AŞ	168.006	1.341.474	1.430.621	78.859	0	900.166	900.166	1.430.621

7	Halk Yapı Projeleri Geliştirme AŞ	1.846.148	948.324	146.236	408.653	2.239.582	115.000	115.000
8	İstanbul Olimpiyat Oyunları Hazırlık ve Düzenleme Kurulu	1.353.592	387.447	1.726.723	2.813	11.503	-	-
9	Kule Verici Tesisleri İşletim ve Teknolojileri AŞ	30.382	215.478	196.257	47.429	2.174	50.000	496.106
10	Makine ve Kimya Endüstrisi AŞ (MKE)	32.561.983	15.840.782	22.995.101	23.724.742	1.682.921	5.100.000	22.002.394
11	Milli Piyango İdaresi Genel Müdürlüğü (MPI)	844.394	19.749	448.754	275.357	140.032	-	-
12	Nükleer Teknik Destek AŞ (Nüted AŞ)	50.021	12.605	42.766	19.860	0	15.000	31.492
13	Platform Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para AŞ	84.095	35.011	107.241	11.865	-	100.000	100.000
14	PTT Anadolu Destek Lojistik Hizmetleri Sanayi ve Ticaret AŞ	836.227	1.255.407	1.511.694	524.395	55.544	200.000	1.652.614
15	PTT Bilgi Teknolojileri AŞ	145.464	43.246	127.141	61.047	522	5.370	36.971
16	PTT Para Lojistik ve Özel Güvenlik Hizmetleri AŞ	151.640	72.013	-132.117	355.769	-	50.000	337.523
17	PYS Güvenlik AŞ	45.543	1.122	13.341	33.324	-	2.000	2.000
18	Rinerji Rize Elektrik Üretim AŞ	10.974	589.863	480.475	2.173	118.190	24.343	369.330
19	Posta ve Telgraf Teşkilatı AŞ (PTT)	6.657.725	33.021.675	26.622.351	12.729.154	327.895	5.000.000	33.924.144
20	Sağlık ve Sağlık Turizmi Destek Hizmetleri AŞ (SADES)	82.419	82.782	126.584	37.863	753	125.000	150.205

21	Taksim Otelcilik AŞ	938.472	1.594.688	2.450.429	50.808	31.924	350.000	2.311.900
22	Tasfiye Halinde Arıcaak Turizm ve Ticaret AŞ	-	-	-	-	-	-	-
23	TCDD Teknik Mühendislik ve Müşavirlik AŞ	333.957	71.001	143.416	239.252	22.290	46.500	46.500
24	Toplu Konut İdaresi Başkanlığı (TOKİ)	431.986.443	107.320.627	116.346.529	298.502.731	124.457.811	-	116.346.529
25	TRBOR Bor Teknolojileri AŞ	267.979	2.828.157	2.606.965	119.636	369.536	1.389.088	2.213.442
26	T Rupt Teknoloji AŞ	93.444	14.948	100.670	7.722	-	50.000	72.112
27	Turkish Energy AŞ	16.768.915	0	10.892.820	5.876.095	0	174	219
28	Turkish Petroleum International AŞ	14.387.306	12.868.462	22.253.108	4.100.988	901.672	5.000.000	23.702.047
29	Turkish Petroleum Off-Shore Technology Center AŞ	117.647.192	12.166.884	16.657.575	113.134.326	22.176	17.288.000	19.486.288
30	Türkiye Nükleer Enerji AŞ (TÜNAŞ)	232.723	1.754.103	1.978.365	8.461	0	2.195.565	1.651.164
31	Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT)	13.386.705	7.099.904	16.934.426	1.362.932	2.189.250	182.000	182.000
32	TÜRKSAT Uydü Habereşme Kablo TV ve İşletme AŞ	6.455.803	22.250.689	15.081.195	6.117.412	7.507.885	8.053.743	43.761.414
33	Uluslararası Sağlık Hizmetleri AŞ (USHAŞ)	409.251	201.224	477.278	130.500	2.696	347.939	1.392.101
34	Vakıf Elektronik Para ve Ödeme Hizmetleri AŞ	118.694	9.417	126.055	932	1.124	100.000	100.000
35	Vakıf Enerji ve Madencilik AŞ	289.649	415	286.461	3.498	105	85.000	85.000
36	Vakıf Gayrimenkul Değerleme AŞ	94.372	1.480	81.921	6.156	7.775	100.000	100.135

37	Vakıf İnşaat Restorasyon ve Ticaret AŞ	579.490	78.965	168.967	489.488	-	68.678	125.082
38	Vakıf Pazarlama Sanayi ve Ticaret AŞ	303.562	1.191.521	1.050.665	113.096	331.332	300.000	300.000
39	ZG Tarım Piyasaları AŞ	41.511,33	108,05	41.588,70	30,68	0,00	50,00	320,98
40	Ziraat İşletme Yönetimi ve Gayrimenkul Geliştirme AŞ	22.115	1.350	7.845	15.569	50	5.000	25.502
41	Ziraat Teknoloji AŞ	466.019	65.147	190.366	195.759	145.041	55.000	81.691
TOPLAM								
I. KİT'LER: 25 Adet								
II. ÖZELLEŞTİRME KAPSAM VE PROGRAMINDAKİ KURULUŞLAR: 5 Adet								
III. FİNANSAL KURULUŞLAR: 31 Adet								
IV. DİĞER KURULUŞLAR: 41 Adet								
KAMU İŞLETMESİ: 102 Adet								
*Enflasyon düzeltilmesine tabi olan şirketlere ilişkin veriler enflasyon düzeltilmesi sonucu bulunan tutarlardan oluşmaktadır.								
**Bankacılık mevzuatı gereği finansal kuruluşların tek düzen hesap planında dönen-duran varlık ayrımı ile kısa vadeli yabancı kaynak-uzun vadeli yabancı kaynak ayrımı olmadıktan bu veriler varlık toplamı ve yabancı kaynak toplamı olarak kümülatif hazırlanmıştır.								